

Hoofdstuk 6: Natuur

Een voldoende uitgebreid, kwalitatief en sterk verbonden groenblauw netwerk is essentieel om planten- en diersoorten de kans te geven geschikt leefgebied te vinden. Zo'n groenblauw netwerk creëert linten natuur die er o.a. voor zorgen dat diersoorten zich kunnen verplaatsen tussen hun leefgebieden. Kleinere groene elementen, ook in de bebouwde omgeving, kunnen de verbindingen versterken en de nodige stapstenen vormen tussen grotere gehelen natuur. Voldoende kwalitatief bos, natuur, groenblauwe netwerken en lokaal groen zijn bovendien noodzakelijk voor de opslag van CO₂, luchtzuivering, het mentaal welzijn en de versterking van het sociaal weefsel.

In dit hoofdstuk bespreken we indicatoren van natuur en groen in **West-Vlaanderen**.

6.1 Natuurlijke structuur

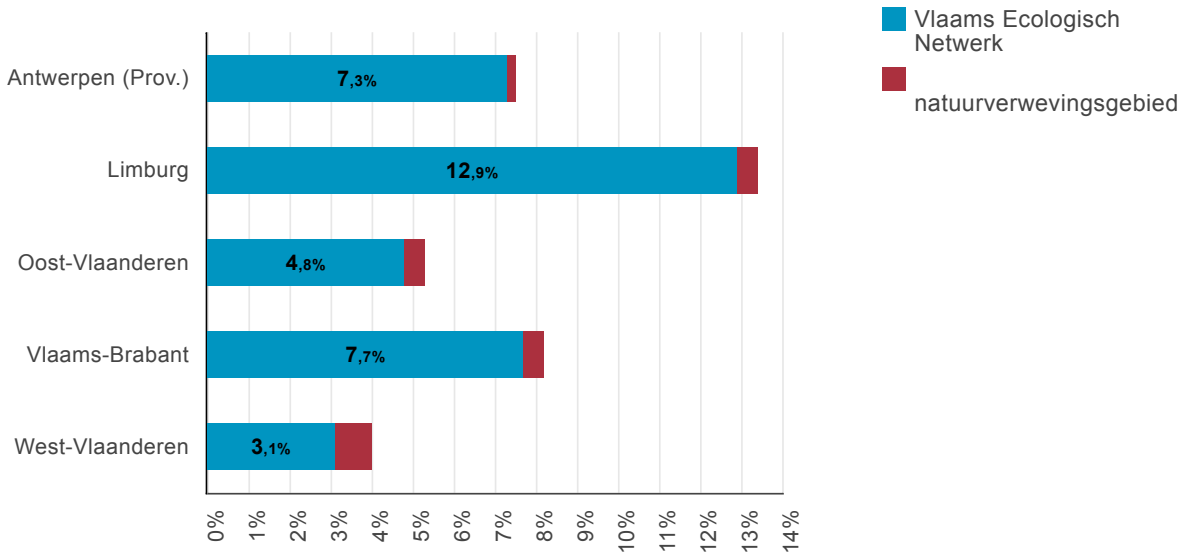
In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) wordt de planologische natuurlijke structuur bepaald als het samenhangende geheel van de rivier- en beekvalleien, de grotere natuurcomplexen en de andere gebieden waar de voor de natuur structuurbepalende elementen en processen tot uiting komen. De natuurlijke structuur omvat ook de lijn-, punt- en vlakvormige natuurelementen, kleinere natuur- en boscomplexen en parkgebieden, of samen de 'ecologische infrastructuur'. De juridische beschermingsstatus werd vormgegeven door de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), dat de eigenlijke kern vormt, en de Natuurverwevings- en Natuurverbindingsgebieden van het Integraal Verbindings- en Ondersteunend Netwerk (IVON). VEN en IVON zijn belangrijke instrumenten in het natuur- en bosbeleid die hun weerslag hebben in het natuurbeleid en het ruimtelijk beleid, bijvoorbeeld voor het al dan niet verlenen van vergunningen.

Met grote aaneengesloten gebieden vormt het VEN de ruggengraat van de toekomstige natuurlijke structuur(netwerken) in Vlaanderen. Het bestaat uit Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO), waar de natuur een hoofdrol heeft of krijgt. Voor de instandhouding, ondersteuning en versterking van de natuurkernen worden natuurverwevingsgebieden afgebakend. Zij vormen als het ware een beschermende jas voor de natuurkernen. De natuurverbindingsgebieden verbinden de natuurkernen met elkaar. Deze laatste gebieden worden door de provincies eerder schematisch aangeduid in hun provinciale ruimtelijke structuurplannen en zijn niet als oppervlakte weer te geven. De Natuurverwevingsgebieden worden ruimtelijk afgebakend in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen. Daarom zijn voor het IVON alleen de cijfers van de Natuurverwevingsgebieden beschikbaar.

In **West-Vlaanderen** is **9.890,40 hectare** van het grondgebied als VEN en **2.753,55 hectare** als natuurverwevingsgebied afgebakend, dat is respectievelijk **3,1%** en **0,9%** van het totale grondgebied.

Grafiek 6.1 toont voor de verschillende provincies welk percentage van het grondgebied als VEN of natuurverwevingsgebied afgebakend is.

Grafiek 6.1 | Oppervlakte natuurlijke structuur, % t.o.v. totale oppervlakte (2020)

Bron: ANB | provincies.incijfers.be

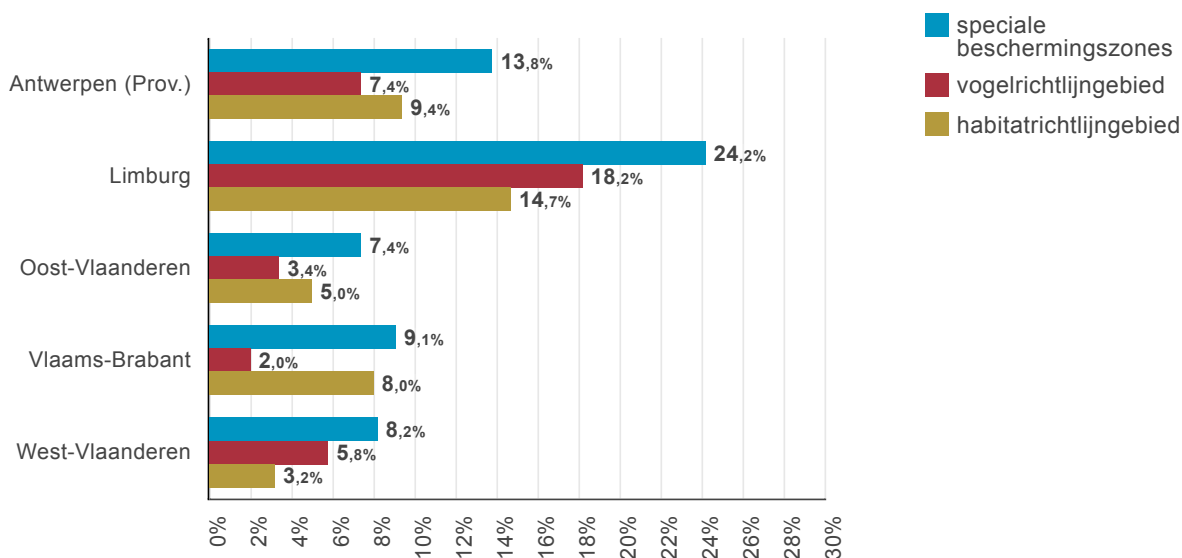
6.2 Speciale beschermingszones

Om de meest kwetsbare natuur te beschermen en planten en dieren in hun leefgebieden de ruimte te geven om zich te ontwikkelen en te herstellen worden, naast VEN en IVON, ook Europese Natura 2000-gebieden afgebakend. Vlaanderen zet in op de Europese natuurdoelen door de afbakening van speciale beschermingszones (SBZ). Er bestaan twee typen, namelijk speciale beschermingszones voor vogels (SBZ-V) en habitats (SBZ-H). Deze gebieden zijn beter bekend onder hun benamingen vogelrichtlijn- en habitatrichtlijngebieden. De vogelrichtlijn uit 1979 en de habitatrichtlijn uit 1992 liggen hieraan ten grondslag.

Grafiek 6.2 toont de verhouding van de oppervlakte afgebakend als speciale beschermingszone (SBZ), van het vogelrichtlijngebied en van het habitatrictlijngebied, telkens tegenover de totale oppervlakte. In **West-Vlaanderen** is **26.234,09 hectare** of **8,2%** van de totale oppervlakte afgebakend als speciale beschermingszone (SBZ). Bij de berekening van de totale oppervlakte SBZ werden eventuele overlappings van SBZ-V en SBZ-H buiten beschouwing gelaten, waardoor het geen optelling is van de twee typen SBZ. Het gaat meer bepaald om **18.423,04 hectare** vogelrichtlijngebied (SBZ-V) en **10.330,84 hectare** habitatrictlijngebied (SBZ-H).

Van de Vlaamse provincies telt **Limburg** met **24,2%** verhoudingsgewijs de grootste oppervlakte speciale beschermingszones; de kleinste oppervlakte vinden we in **Oost-Vlaanderen** met **7,4%**.

Grafiek 6.2 | Oppervlakte speciale beschermingsgebieden, % t.o.v. totale oppervlakte (2020)

Bron: ANB | provincies.incijfers.be

6.3 Biologische kartering

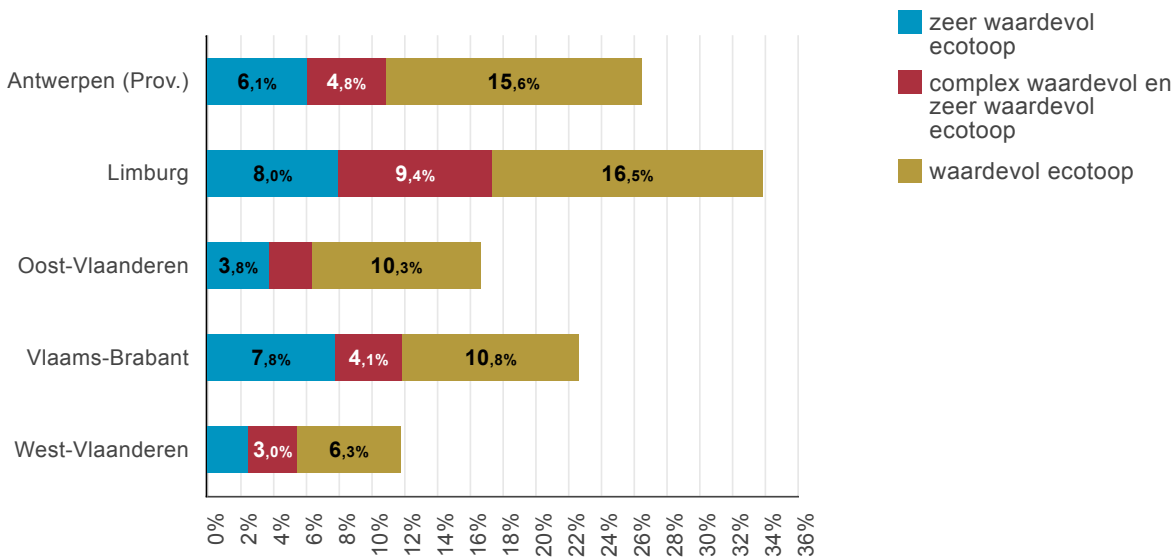
De biologische kartering geeft een stand van zaken van gebieden met waardevolle en zeer waardevolle vegetaties. De cijfers zijn gebaseerd op de Biologische Waarderingskaart (BWK).

De BWK is een wetenschappelijke kartering van vegetaties, bodembedekking en kleine landschapselementen (lijn- en puntvormige elementen) op het gehele Vlaamse grondgebied. De basis vormt de karteringseenheid, een min of meer uniforme vegetatie die op kaart vastgelegd werd. De biologische waarde wordt toegekend op basis van een combinatie van de zeldzaamheid, kwetsbaarheid, natuurlijkheid en vervangbaarheid van de biotoop en wordt uitgedrukt in drie categorieën: biologisch zeer waardevol, biologisch waardevol en biologisch minder waardevol. Wanneer een perceel meerdere elementen bevat wordt de waardering uitgedrukt in een combinatie van de eerdergenoemde categorieën.

West-Vlaanderen telt, volgens dit waarderingssysteem, **8.050,36 hectare** zeer waardevol ecotoop, **9.430,82 hectare** complex waardevol en zeer waardevol ecotoop en **20.015,55 hectare** waardevol ecotoop. Dit betekent dat ongeveer **12%** van het totale grondgebied van **West-Vlaanderen** onder de labels 'biologisch waardevol', 'biologisch zeer waardevol' of een complex van beide valt.

Grafiek 6.3 toont de verhouding van de biologisch (zeer) waardevolle gebieden ten opzichte van de totale oppervlakte.

Grafiek 6.3 | Oppervlakte biologisch (zeer) waardevol gebied, % t.o.v. totale oppervlakte (2020)

Bron: INBO | provincies.incijfers.be

Op basis van de habitatkaart, die een afgeleide is van de BWK, is voor elke biotoop eveneens bepaald of deze overeenkomt met een habitatype uit bijlage I van de Habitatrichtlijn. De Habitatrichtlijn stelt dat elke Europese lidstaat maatregelen moet nemen om ervoor te zorgen dat deze habitatypes in 'gunstige staat' blijven of komen. Het doel hiervan is het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en wilde flora en fauna. In **West-Vlaanderen** is **8.314,09 hectare** volledig habitatwaardig. Daarnaast bevat **1.119,78 hectare** zowel habitatwaardige, als niet habitatwaardige delen en is het voor **1.596,63 hectare** onzeker of er een Natura 2000-habitatype aanwezig is (zie tabel 6.1).

Tabel 6.1 | Oppervlakte Natura 2000-habitatype (2020)

	vlakdekkend	gedeeltelijk vlakdekkend	onzeker
Antwerpen (Prov.)	14.157,17	1.694,96	6.319,25
Limburg	13.174,33	2.107,85	6.740,06
Oost-Vlaanderen	9.552,05	1.874,37	1.597,47
Vlaams-Brabant	12.548,87	1.893,93	3.774,93
West-Vlaanderen	8.314,09	1.119,78	1.596,63

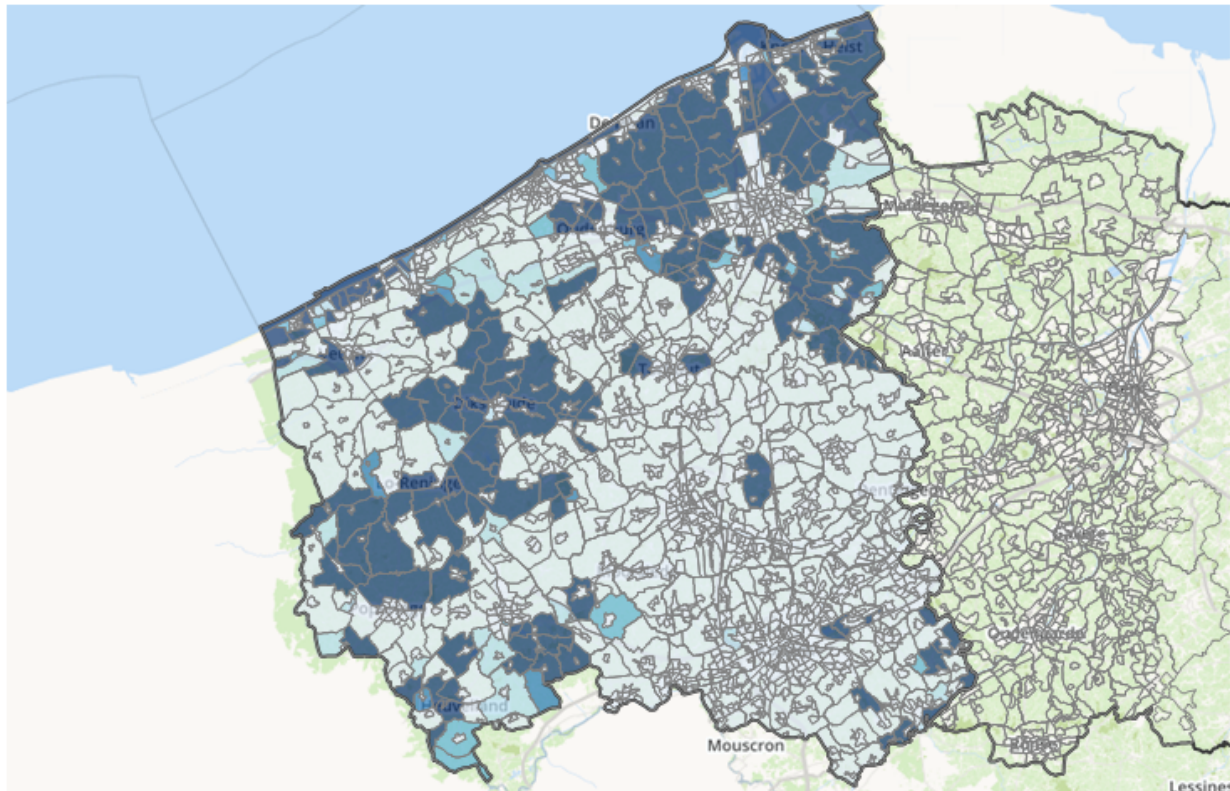
Bron: INBO | provincies.incijfers.be

Ten slotte kan de BWK gebruikt worden om specifieke gebieden omwille van de aanwezige fauna als 'faunistisch belangrijk gebied' aan te duiden. Een gebied wordt als faunistisch belangrijk omschreven wanneer er verschillende fauna voorkomt die op Vlaams regionaal niveau van belang is of wanneer deze fauna in hoge aantallen voorkomt. Het gaat dan voornamelijk om soorten die 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' zijn, soorten die vermeld worden in de bijlagen van de Europese vogelrichtlijn of habitatrichtlijn of soorten waarvoor Vlaanderen internationaal van belang is. In **West-Vlaanderen** is **8,9%** van de totale oppervlakte geklasseerd als 'faunistisch belangrijk gebied'.

Kaart 6.1 toont hoe de oppervlakte faunistisch belangrijk gebied verspreid is over **West-Vlaanderen**.

Kaart 6.1 | Faunistisch belangrijk gebied, oppervlakte in hectare (2020)

< 7,5 7,5 < 15,0 15,0 < 22,5 22,5 < 30,0 >= 30,0

Bron: INBO | provincies.incijfers.be

6.4 Natuurbeheerplannen

Sinds 2014 maakt Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) werk van de integratie van het Bos- en het Natuurdecreet. De voormalige bosbeheerplannen en de natuurreservaten komen hierdoor te vervallen en zullen in principe tegen 2024 omgezet worden naar het nieuwe Natuurbeheerplan. Momenteel is een deel van de oude beheerplannen omgezet naar het nieuwe Natuurbeheerplan, maar dit geldt nog niet voor alle beheerplannen. Voorlopig bestaan de acht types van oude beheerplannen daarom nog naast de vier types van het nieuwe Natuurbeheerplan. Het overzicht van alle types beheerplannen vind je hieronder.

In de oude beheerplannen werden de volgende acht types onderscheiden:

- BABR: beheerplan aangewezen bosreservaat (eigendom van de Vlaamse overheid)
- BANR: beheerplan aangewezen natuurreservaat (eigendom van de Vlaamse overheid; 'Vlaams Natuurreservaat')
- BBBP: beperkt bosbeheerplan
- BEBR: beheerplan erkend bosreservaat (eigendom van besturen of private personen)
- BENR: beheerplan erkend natuurreservaat (eigendom van terreinbeherende verenigingen, besturen of private personen; 'Erkend Natuurreservaat')
- BPMD: beheerplan militair domein
- HPGB: beheerplan harmonisch park- en groenbeheer
- UBBP: uitgebreid bosbeheerplan

Afhankelijk van het ambitieniveau voor de ecologische functie worden er in het nieuwe Natuurbeheerplan vier types onderscheiden:

- Type 1: behoud van de aanwezige natuurkwaliteit

- Type 2: hogere natuurkwaliteit
- Type 3: hoogste natuurkwaliteit
- Type 4: natuurreservaat

Tabel 6.2 toont voor **West-Vlaanderen** zowel voor de vier types van het nieuwe Natuurbeheerplan, als voor de oude beheerplannen hoeveel hectare elk type beheerplan inneemt binnen het totaal van beheerplannen.

In **West-Vlaanderen** heeft in 2022 **11,39 hectare** een Natuurbeheerplan type 1, **372,53 hectare** een Natuurbeheerplan type 2, **344,13 hectare** een Natuurbeheerplan type 3 en **1.630,21 hectare** een Natuurbeheerplan type 4.

Wanneer we kijken naar de oude beheerplannen, neemt in **West-Vlaanderen** uitgebreid bosbeheerplan de grootste oppervlakte in met **4.626,05 hectare**, gevolgd door aangewezen natuurreservaat met **2.754,04 hectare** en erkend natuurreservaat met **698,34 hectare**.

Tabel 6.2 | Oppervlakte natuurbeheerplannen naar type in West-Vlaanderen (2022)

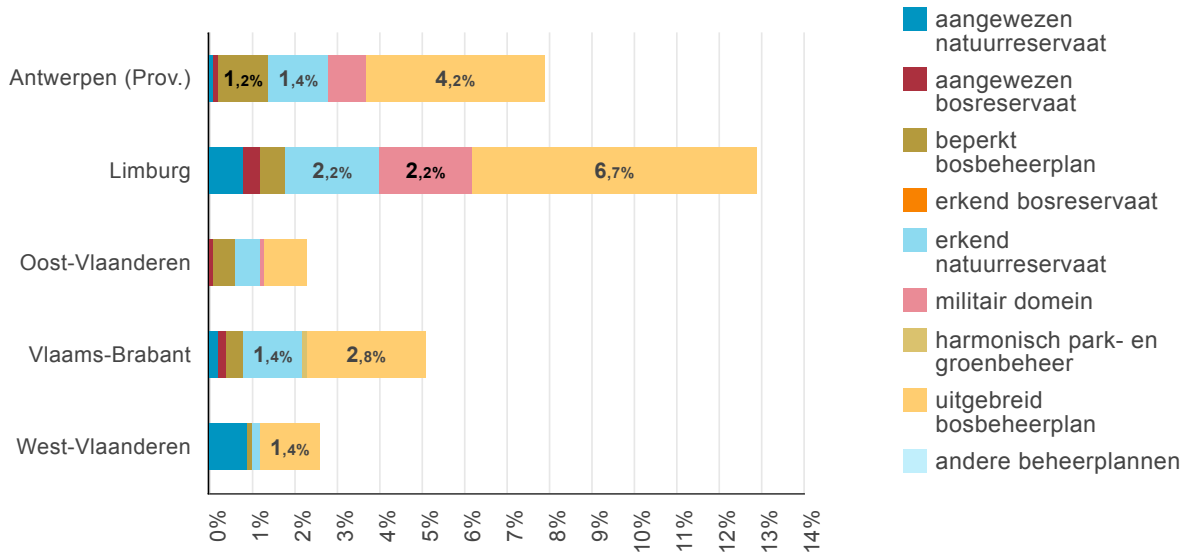
	2022
aangewezen natuurreservaat	2.754,04
aangewezen bosreservaat	112,77
beperkt bosbeheerplan	331,83
erkend bosreservaat	22,76
erkend natuurreservaat	698,34
militair domein	133,36
harmonisch park- en groenbeheer	0,00
uitgebreid bosbeheerplan	4.626,05
andere beheerplannen	68,34
natuurbeheerplan type 1	11,39
natuurbeheerplan type 2	372,53
natuurbeheerplan type 3	344,13
natuurbeheerplan type 4	1.630,21

Bron: ANB | provincies.incijfers.be

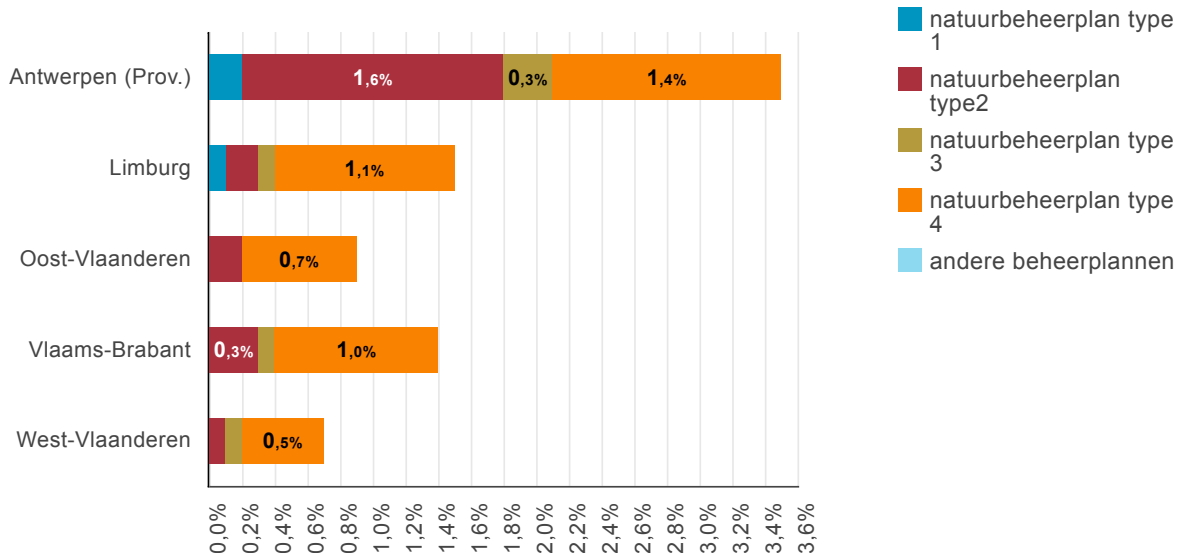

In *grafiek 6.4* vind je welk percentage van het grondgebied van **West-Vlaanderen** ingenomen wordt door elk type beheerplan en hoe dit zich verhoudt tot de andere provincies. De bovenste helft toont de oude natuurbeheerplannen, de onderste helft de nieuwe natuurbeheerplannen.

Grafiek 6.4 | Oppervlakte natuurbeheerplannen naar type, % t.o.v. totale oppervlakte (2022)

Bron: ANB | provincies.incijfers.be

Bron: ANB | provincies.incijfers.be

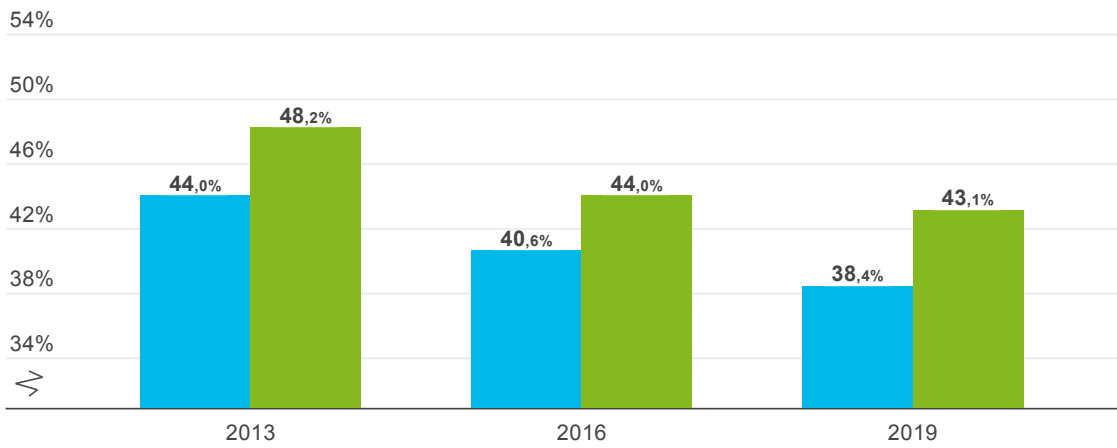

6.5 Aanwezigheid van groen en bomen

De indicator 'groene ruimte binnen het ruimtebeslag' geeft een beeld van onder andere tuinen en ingesloten stukjes groen of onbebouwde ruimte binnen het ruimtebeslag. Deze groene ruimte wordt vaak als belangrijk ervaren voor de leefkwaliteit. Op plaatsen waar het aandeel aan groene ruimte binnen het ruimtebeslag hoog is, is deze ruimte mogelijk al ingevuld met kwalitatief groen dat behouden en versterkt kan worden. Op plaatsen waar het aandeel groene ruimte binnen het ruimtebeslag laag is, kan ontharding ervoor zorgen dat er meer ruimte komt voor groen en water.

In 2013 telde **West-Vlaanderen 383.502.400 m²** groene ruimte of **44,0%** van het ruimtebeslag. In 2019 was dit **345.062.300 m²** of **38,4%**. De evolutie van het aandeel groene ruimte binnen het ruimtebeslag is te zien in *grafiek 6.5*.

Grafiek 6.5 | Evolutie oppervlakte groene ruimte, % t.o.v oppervlakte ruimtebeslag (2013-2019)

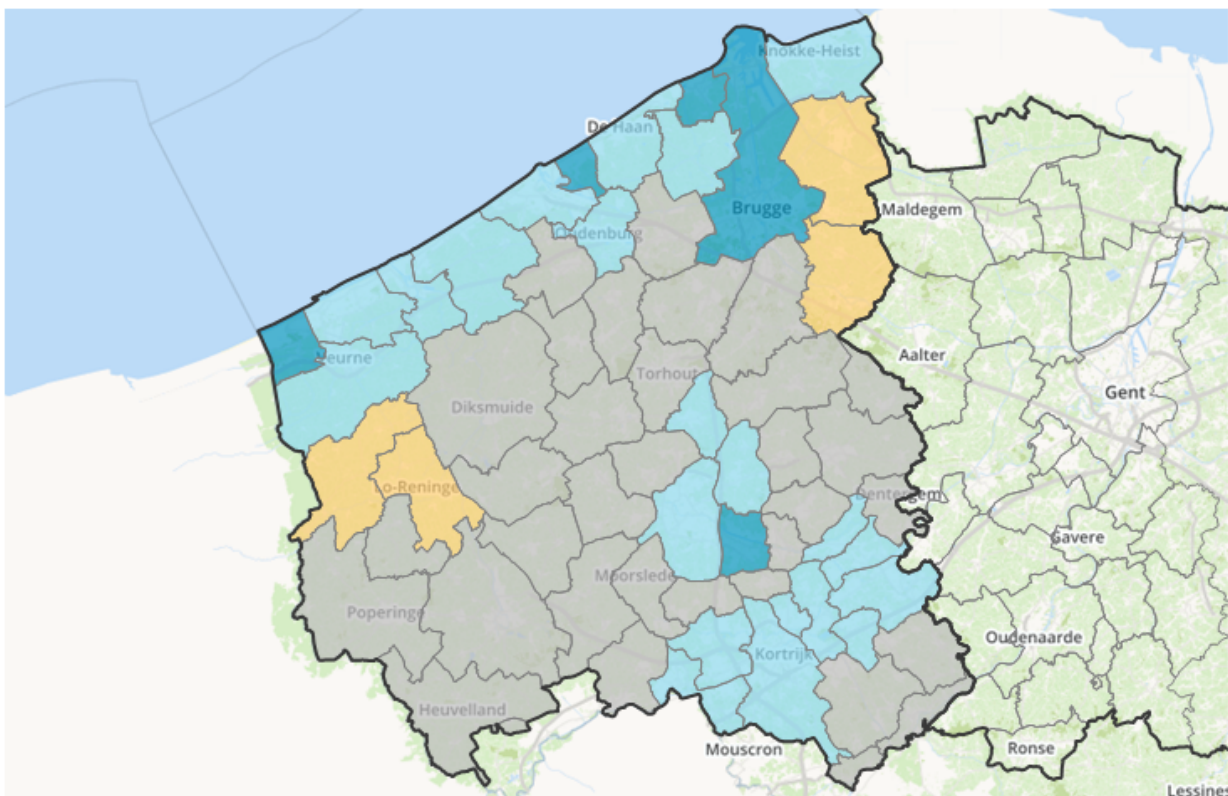
■ West-Vlaanderen ■ Vlaams Gewest

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Kaart 6.2 toont de verschillen in het aandeel groene ruimte binnen het ruimtebeslag voor de gemeenten in **West-Vlaanderen** ten opzichte van het provinciale gemiddelde in de vorm van z-scores (zie [voetnoot 1](#)), die een maat geven van hoeveel een gebied afwijkt van het gemiddelde in het vergelijkingsgebied.

Kaart 6.2 | Oppervlakte groene ruimte, t.o.v. oppervlakte ruimtebeslag (2019, z-scores)

■ veel lager ■ lager ■ gemiddeld ■ hoger ■ veel hoger

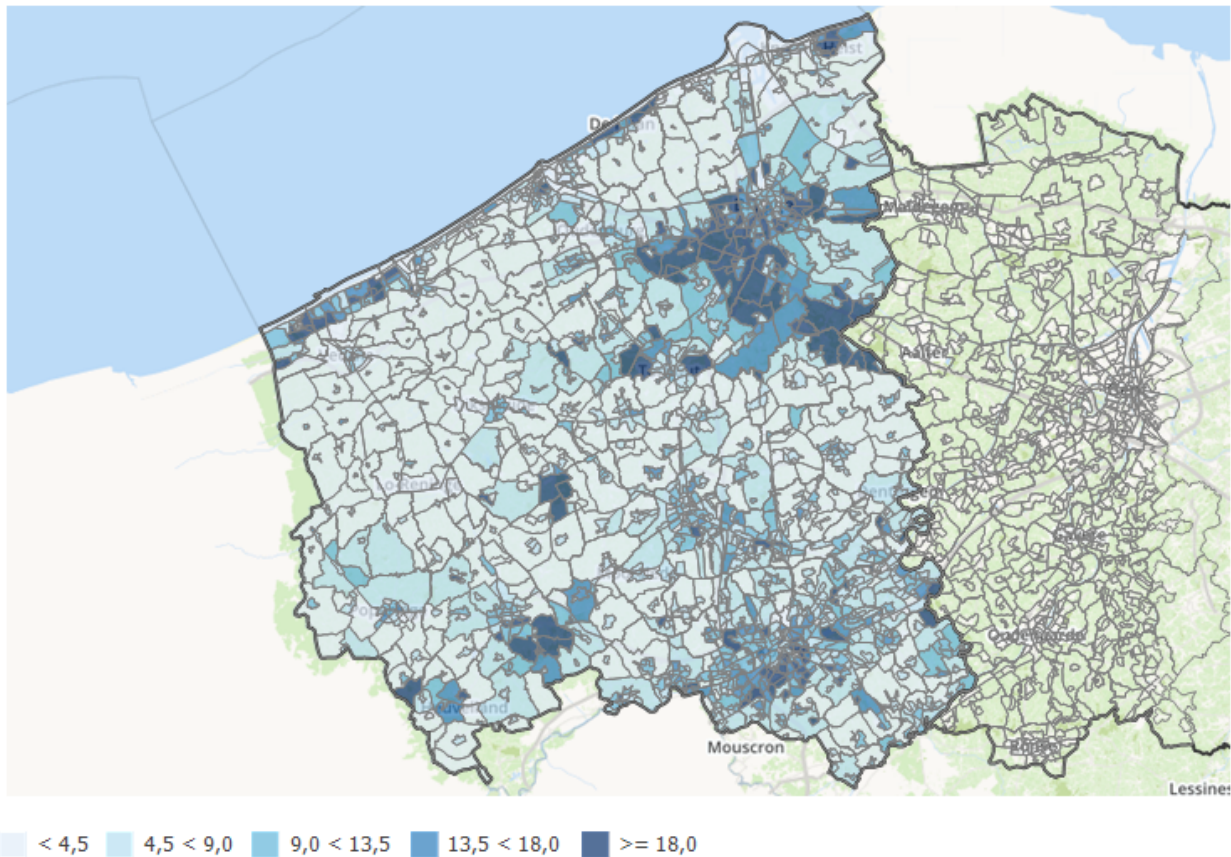
Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Daarnaast kunnen we uit de bodembedekkingskaart (BBK) de verspreiding van bomen, gras en struiken in Vlaanderen afleiden. In **West-Vlaanderen** vinden we **22.655,11 hectare** bomen en **39.358,30 hectare** gras en struiken (niet-landbouw). Dit betekent dat ongeveer **19%** van de totale oppervlakte van **West-Vlaanderen** bedekt is met bomen, gras en struiken.

De spreiding van de oppervlakte bomen binnen **West-Vlaanderen** vind je in *kaart 6.3*.

Kaart 6.3 | Oppervlakte bomen, % t.o.v. totale oppervlakte bodembedekking (2018)

Bron: Agentschap Digitaal Vlaanderen - Bodembedekkingskaart (BBK) | provincies.incijfers.be

Voetnoot

Om terug te keren naar de tekst waar de voetnoot bij hoort, klik op het nummer van die voetnoot.

1. Een z-score geeft weer hoeveel standaardafwijkingen de waarde van een gebied afwijkt van de waarde in het vergelijkingsgebied. Een standaardafwijking is een maat voor hoeveel een willekeurig gebied doorgaans afwijkt van 'de standaard' (het gemiddelde). Er is dus een minder grote absolute afwijking van het gemiddelde nodig wanneer alle gebieden gelijkaardige cijfers hebben, dan wanneer de cijfers van de gebieden ver uit elkaar liggen.

De inkleuring volgt steeds deze schaalverdeling:

- z-score kleiner dan -1,50: veel lager dan het vergelijkingsgebied (donkerblauw)
- z-score van -1,50 tot -0,50: lager dan het vergelijkingsgebied (blauw)
- z-score van -0,50 tot 0,50: gemiddeld (grijs)
- z-score van 0,50 tot 1,50: hoger dan het vergelijkingsgebied (oranje)
- z-score hoger dan 1,50: veel hoger dan het vergelijkingsgebied (donkeroranje)